

GÜZEL SANATLAR LİSESİ 10. SINIF BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERS KİTABINDA YER ALAN ESERLERİN İNCELENMESİ

*ANALYSIS OF THE WORKS IN THE 10TH GRADE INDIVIDUAL VOICE
EDUCATION TEXBOOK OF THE ARTS HIGH SCHOOL*

Gülay Laçın * Mustafa Baran **

GelişTarihi: 05.09.2020

Kabul Tarihi: 10.10.2020

(Received)

(Accepted)

Öz: Çalışmada, MEB tarafından hazırlanan 2019 yılında baskısı yapılan “Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf” isimli ders kitabında yer alan eserlerin tür, makam/ton, ses aralığı, usul/ ölçü yapısı, sözel içerik analizi yönünden incelenmesi ve mevcut durumu ortaya konulması amaçlanmıştır. Kaynak olarak ilgili kitap kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf ders kitabında bulunan 31 eser oluşturmaktadır. Kitapta yer alan 31 eser incelenmiş, analiz edilmiş ve tablolştırılmıştır. İncelenen eserlerin dört ayrı türden oluştuğu, eserlerde Hüseyini, Hicaz Nihavent, Buselik makamlarının ve Fa Majör, Re Majör, Mi Bemol Majör, Re Minör tonalitelerinin kullanıldığı görülmüştür. Usul ve ölçü bakımından incelendiğinde Halk Türkülerinde ve TSM eserlerinde kullanılan usullerin çeşitlilik gösterdiği, Marşlarda ve yabancı eserlerde ise basit ve birleşik ölçülerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Eserlerin sözel yapısı için de içerik analizi yapılmıştır.

Eserlerin ses aralıklarına bakıldığında TSM eserlerinin ve marşların ses aralığı olarak geniş olduğu, o yaş grubu gençlerin okumasının zor olacağı için uygun olmadığı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Bireysel Ses Eğitimi Dersi, Eser Analizi, Güzel Sanatlar Lisesi

Abstract: In the study, examining the works in the “Fine Arts High School Individual Sound Education 10th Grade” text book published in 2019 by Ministry of National Education in terms of genre, mode/tone, tonerange, method/measure structure, verbal content analysis and presenting the current situation is intended. The relevant book was used as a source. The sample of the study consists of 31 works in the Fine Arts High School Individual Voice Education 10th grade textbook 31 works in the book have been examined, analyzed and tabulated. It was observed that the studied work scinsisted of four different genres, and the tonality of Hüseyini, Hicaz, Nihavent, Buselik and F Majör, D Majör, Mi Bemol Majör and D Minör tonalities were used in the works. When examined in terms of method and measure, it was determined that the methods used in Folk Songs and Turkish Art Music varied, and simple and combined measures are used in marches and foreing works. Content analysis was also made for the verbal structure of the works. Considering the sound ranges of the works, it is thought that the sound range of Turkish Art

* MEB Diyarbakır Güzel Sanatlar Lisesi, gulay-batur@hotmail.com. ORCID: 0000-0002-0515-0257

** Mustafa Baran, MEB Diyarbakır Güzel Sanatlar Lisesi, mustibaran2184@gmail.com ORCID: 0000-0002-9867-1878

Music Works and marches is wide and it is not suitable for young people of that age group because it will be difficult to read.

Keywords: Individual Voice Education Course, Trace Analysis, Fine Arts High School

1. GİRİŞ

Eğitim, bireyin bedensel, ruhsal, duygusal ve sosyal yönlerindeki gelişim sürecidir. Demirel (1999:5) eğitimi; bireyin yaşantısı süresince, bilinçli olarak gerçekleştirdiği davranış değişikliği olarak tanımlamaktadır. Eğitimin önemli bir alanı olan sanat eğitiminin bünyesinde bulunan müzik eğitimi ise bireyi müzikal anlamda eğitmekte, sahip olunan yeteneğin açığa çıkmasına olanak sağlamaktadır.

Müzik eğitimi; temelde, bir müziksel davranış kazandırma, müziksel davranış değiştirme ya da müziksel değişikliği oluşturma, geliştirme sürecidir. Bu süreçte daha çok, eğitim gören bireyin (çocuğun, gencin, öğrencinin) kendi müziksel yaşantısı temel alınır. Bu temelden yola çıkılarak belirli amaçlar doğrultusunda planlı, düzenli ve yöntemli bir yol izlenir ve bu yolla belirli hedeflere erişilir. Müzik eğitimi yoluyla, birey ile çevresi özellikle müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha sağlıklı, daha düzenli, daha etkili ve daha verimli olması beklenir (Uçan, 2005: 14).

Müziği oluşturan temel bileşenlerin de yardımıyla, bireyin kendi yaşantısı yoluyla müziksel davranışlarında istedik davranışlar geliştirme sürecidir (Çuhadar, 2016: 221).

Müzik eğitimcisi Prof. Dr. Ali Uçan, müzik eğitimini, hitap ettiği kitlenin türü ve amaçları doğrultusunda ‘Genel, Amatör (Özengen) ve Mesleki’ olarak üç başlık altında toplayarak gruplandırmaktadır. Çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak müzikal anlamda da gelişme sağlamaları, müzik kültürü hakkında bilgi sahibi olmaları açısından ilköğretim kademesinde zorunlu ders olarak okutulan müzik dersi, sonraki eğitim ve öğretim sürecinde ise seçmeli ders olarak çocukların ilgi ve yetenek düzeylerine göre seçilmesi uygun görülmüştür.

Tarman (2016:9); genel müzik eğitimini, herkese eşit düzeyde, genel müzik kültürünü öğretmeyi, bu kültürü benimsetmeyi amaçlayan müzik eğitim türü olarak ifade etmektedir. Bu eğitimin okul öncesi kademesinden başlayarak, ilk ve orta öğretim kurumlarıyla devam eden bir süreç olduğunu, verilen müzik eğitiminin de okulda görevli müzik öğretmeni tarafından verildiğini belirtmektedir. Günümüz genel müzik eğitiminde, daha çok müziği bilgili, bilinçli görgülü ve duyarlı bir anlayış ve yaklaşımla, haz duyup zevk alarak kullanan ya da tüketen kitleler yetiştirmeye dönük bir strateji uygulanır (Tanrıöver A., Başaran Tanrıöver, 2015: 557).

Amatör (Özengen) müzik eğitimi ise; bireylerin istek ve yetenekleri doğrultusunda müzik dersanelerinde, kurslarında veya özel öğretmenler

aracılığıyla almış olduğu eğitimidir. Amatör müzikle ilgilenenlerin istekleri veya yetenek durumları göz önünde bulundurularak devamlılığı sağlanmakta, devam zorunluluğu bulunmamaktadır. Kişi, bu müzik eğitimiyle çalgı eğitimi, ses eğitimi ve müzik okullarına hazırlık kursları olarak kendilerini geliştirme imkânı bulmakta bu müzik eğitimi aracılığıyla ileride mesleki olarak eğitim veren kurumlara yönlendirilebilmektedirler.

Özengen (amatör) müzik eğitimi,

“Öğrenmeye istekli olan bireylere zevk ve doyum sağlamak için gerekli müziksel davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır. Herhangi bir düzeyde olabilir ve seçmelidir. Örgün eğitim içinde, eğitsel kol çalışmaları ile seçmeli ses ve çalgı toplulukları ile bireysel ve toplu müzik kursları ile gerçekleşir. Yaygın eğitimde ise özel kuruluşların düzenledikleri kurslar, özel dersler, konserler, festivaller, yarışmalar özengen eğitim için oldukça önemli bir yere sahiptir” (Uçan, 2005: 127) şeklinde ifade edilmektedir.

Mesleki müzik eğitimi müziği meslek olarak seçen bireylerin almış olduğu eğitimidir. Bu mesleki müzik eğitiminde kişinin müzik alanında yeterliliğinin yetenek sınavı ile ölçülerek tespit edildiği, seçilen öğrenciyi müzikal alanda yetiştiren, geliştiren, o alanda üretken, yorumcu kabiliyeti kazandıran ve müziği meslek olarak yapmalarına olanak sağlayan müzik eğitimi türüdür. Türkiye’de çeşitli eğitim kurumların çatısı altında mesleki müzik eğitimi verilmektedir. Bunlar; Konservatuvarlar, Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümleri, Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bilimleri Bölümleri ve Güzel Sanatlar Liseleridir.

“Güzel sanatlar liseleri, ilk kez 1989-1990 eğitim-öğretim yılında açılmıştır. Ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmektedir” (Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, 2015: 48);

MEB (2008)’e göre, Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin amaçları şu şekilde ifade edilmektedir: Öğrencilerin;

- Güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim- öğretim görmelerini, özel yetenek gerektiren yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını,
- Alanlarında araştırmacılığa yönelmelerini,
- Yetenekleri doğrultusunda yorum ve uygulamalar yapmalarını ve bu doğrultuda yaratıcı ve üretken kişiler olarak yetişmelerini,
- Millî ve milletler arası sanat eserlerini tanımalarını ve yorumlamalarını sağlamaktır (akt. Yazıcı, 2012: 289).

Müzik eğitimi alanında Batı Müziği Teori ve Uygulaması, Türk Halk Müziği Teori ve Uygulaması, Türk Sanat Müziği Teori ve Uygulaması, Piyano, Ses

Eğitimi, algı Eğitimi, Drama, Bağlama, Koro eğitimi, toplu alma-eğitimine yönelik uygulamalı dersler verilmektedir. Teorik olarak da öğrencilere müzikal gelişimlerine katkı sağlayacak Müzik Tarihi, Bilişim Destekli Müzik, Müzik Kültürü, Türk İşlam Musikisi, Türk Dünyası Müzikleri, Müzik Kültürü dersleri de verilmektedir.

Güzel Sanatlar Liselerinde; Millî Eğitimi Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2016 yılında yayımlanan müfredat değişikliğiyle Güzel Sanatlar Lisesi müfredat programı kademeli olarak değişmiştir. 2016-2017 eğitimi ve ğretim yılından itibaren 9. sınıflardan başlayarak ve kademeli olarak aşağıdaki haftalık ders çizelgelerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Alınan kararla yeni müfredatın aşağıdaki şekilde yıllara göre kademeli olarak işlenmesi ve bu geçişlerin tamamlanmasına kadar eski (mevcut) ders çizelgelerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. (MEB. 2016: 372)

Değişikliğe uğrayan program ile daha önce 12. sınıflarda okutulan Bireysel Ses Eğitimi Dersi 10. sınıflarda okutulmaya, 12. sınıflarda ise uygulanmamaya başlanmıştır.

Çocukların yaş özelliği, müzikal bilgi ve birikimleri de dikkate alınarak mevcut ders kitabı 10. sınıfa göre uyarlanarak, kitaptaki mevcut eserlerde de değişiklikler yapılarak kullanılmıştır.

Güzel Sanatlar Lisesinde verilen Bireysel Ses Eğitimi Dersi, ğrencilerin sesini doğru bir şekilde kullanarak güzel şarkı söylemesine olanak sağlayan temel bir eğitimidir. "Bireysel ses eğitimi; ses eğitimi verilecek olan öğrencinin sesine ait bireysel özellikleri ve sesini kullanacağı alan dikkate alınarak kazandırılmak istenen davranışlar doğrultusunda yapılan çalışmaları içeren bir süreçtir. Bu süreçte soluk alma, solunumu denetleme, sesi üretme ve geliştirme, damak, dil, dişler ve dudakların etkin kullanımı sonucu açık, anlaşılır bir konuşma ve seslendirilmek istenen eserlere özgü müziksel duyarlılığı geliştirmeye yönelik davranışların kazandırılması hedeflenmektedir. Bu eğitimin amacı ise bireyin, sesini kullanacağı alana uygun olarak, konuşma ve şarkı söylemede dinleyicilerde olumlu etkiler bırakan, beğeni toplayan, doğru, güzel ve etkili bir söyleyiş biçimi geliştirmesini sağlamaktır" (Türkmen, 2007: 1 aktaran MEB, 2016: 4).

Ses eğitimi, bireylerin konuşma ve şarkı söyleme ile ilgili davranışlarında grtlağın doğallığını ve sağlığını koruyarak, aynı zamanda seslendirilecek olan eserin dil ve müzik özelliklerini göz önünde bulundurarak, olumlu değişiklikleri oluşturma süreci olarak tanımlamaktadır (Biol, 2003: 114).

Bireysel Ses Eğitiminin doğru ve güzel şarkı söylemenin yanı sıra kişide bulunan konuşma bozukluklarının giderilmesine, kişinin kendini düzgün bir şekilde ifade etmesine yardımcı olduğu bilinmektedir.

Bireysel Ses Eğitimi Dersi ğretim Programı, temel ses eğitiminin amacı doğrultusunda Türkçeyi doğru kullanma, solunum tekniklerini uygulama, sesini

İnceleme Makalesi

tanıma, doğru ve etkili kullanma, ait olduğu türün özelliklerine uygun olarak halk türkülerini, Türk sanat müziği eserlerini, marşları, Türk ve dünya müziklerinden çeşitli eserlerin seslendirilmesini kapsamaktadır. Güzel Sanatlar Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin ergenlik döneminde buldukları ve seslerinin değişim sürecinde olduğu unutulmamalıdır. Bu dönemde yapılan tüm ses eğitimi uygulamalarında bu değişim süreci her daim göz önünde bulundurulmalı ve bu doğrultuda doğru ve sağlıklı ses üretme, güzel ve etkili konuşma, şarkı söyleme, sesini doğru kullanma ve koruma alışkanlığının kazandırılması amaçlanmalıdır (MEB, 2016: 4).

Müzik alanında eğitim gören ve ileride müzik öğretmeni ve sanatçı adayları olan öğrencilerin, seslerine yönelik almış oldukları müzik eğitiminde yer alan eserlerin niteliği, uygunluğu dikkat edilecek önemli unsurlar olarak görülmektedir. 2016 yılından önce 12. sınıflarda okutulan Bireysel Ses Eğitimi dersi ile 2016 tarihinden itibaren kademeli olarak değişime uğrayan müfredatla 10. sınıflara alınan Bireysel Ses Eğitimi ders kitapları içerik olarak incelendiğinde; ünite başlıklarının aynı olduğu görülmekte, Repertuvar derslerinde okutulan eserlerde ise farklılıklar gözlenmektedir.

2016 Tarihinden Önce 12. Sınıflarda Uygulanan BSE dersi Üniteler ve Açılımları	2016 Tarihinden Sonra 10. Sınıflarda Uygulanan BSE dersi Üniteler ve Açılımları
ÜNİTE 1. SESİN OLUŞUMU VE İNSAN SESİ	ÜNİTE 1. SESİN OLUŞUMU VE İNSAN SESİ
<ul style="list-style-type: none">• Sesin Öğeleri• Sesin Oluşumunda Rol Oynayan Organlar• İnsan Sesinin Müzik Eğitimindeki Önemi• Ses Türleri• Mutasyon Döneminde Sesin Değişimi, Gelişim ve İşleyiş Özellikleri• Ses Bozukluğuna Sebep Olan Etkiler	<ul style="list-style-type: none">• Ses Eğitiminin Öğeleri (Solunum, Ses Üretimi, Rezonans, Artikülasyon)• İnsanda Ses Sistemi• Ses Türleri• Mutasyon Döneminde Sesin Değişim ve İşleyiş Özellikleri• Ses Sağlığını Olumsuz Etkileyen Durumlar ve Önlemler

ÜNİTE 2. SES EĞİTİMİ	ÜNİTE 2. SES EĞİTİMİ
<ul style="list-style-type: none"> • Duruş • Solunum ve Geliştirici Çalışmalar • İç ve Dış Yumuşama Etkileri ve İlgili Çalışmalar • Diksiyon ve İlgili Çalışmalar • Artikülasyon ve İlgili Çalışmalar • Entonasyon ve İlgili Çalışmalar • Rezonans ve İlgili Çalışmalar • Register ve İlgili Çalışmalar • Legato, Staccato ve İlgili Çalışmalar • Crescendo, Decrescendo ve İlgili Çalışmalar • İnici ve Çıkıcı Dizi ve Aralık çalışmaları • Nüans 	<ul style="list-style-type: none"> • Duruş • Vücudun Rahatlığıyla İlgili Çalışmalar • Solunum ve Geliştirici Çalışmalar • Fonasyon (Ses Üretimi), Artikülasyon ve Rezonans • Teknik Çalışmalar
ÜNİTE 3. REPERTUVAR	ÜNİTE 3. REPERTUVAR
<ul style="list-style-type: none"> • Okul Şarkıları • Halk Türküleri • Marşlar • Kanonlar • Çoksesli Eserler • Ses Etütleri (Concone,Panofka,Vaccari vb.) (MEB, 2006:19). 	<ul style="list-style-type: none"> • Ses Alıştırmaları (Tonal ve Makamsal) • Halk Türküleri • Türk Sanat Müziği Eserleri • Marşlar • Yabancı Eserler (MEB, 2016: 12).

10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Ders Kitabında yer alan eserlerin analizi çalışmanın konusu olarak seçilmiştir.

1.1. Problem Cümlesi

10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Ders Kitabında yer alan eserlerin analiz sonuçları nasıldır?

Bu doğrultuda Bireysel Ses Eğitimi ders kitabında yer alan eserlerin tür, makam/ton, ses aralığı, usul/ ölçü yapısı, sözel durumu bakımından incelenerek öğrenciler için uygun olup olmadıklarının tespitinin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Ders kitabında hangi türlerde eserler kullanılmıştır?
- Ders kitabında hangi makamlarda eserler kullanılmıştır?
- Ders kitabında hangi tonlarda eserler kullanılmıştır?
- Ders kitabında kullanılan eserlerin ses aralıkları nedir?
- Ders kitabında yer alan eserlerde hangi ölçü ve usuller kullanılmıştır?
- Ders kitabında kullanılan eserlerin sözel içerik analizleri nasıldır?

Çalışma 10.sınıf Bireysel Ses Eğitimi Ders Kitabında bir yıl içerisinde işlenecek olan eserlerin tür, makam/ton, ses aralığı, usul/ ölçü yapısı, sözel durumu yönünden incelenmesidir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar çerçevesinde önerilerde bulunulması ve bu öneriler doğrultusunda kitap içeriğinde bulunan eserlerle ilgili uygun görülen değişikliklerin yapılabilmesi açısından önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan ‘Doküman İncelemesi’ yöntemi kullanılmıştır. Ders kitabında bulunan eserler belirlenen kriterler doğrultusunda incelenerek analiz edilmiş ve tablolaştırılmıştır.

Doküman İncelenmesi, “Resmi ya da özel kayıtların, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama aracıdır” (Ekiz, 2017: 70).

2.1. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemini Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf ders kitabında bulunan 31 eser oluşturmaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada veriler toplanırken, kaynak olarak MEB tarafından hazırlanan 2019 yılında baskısı yapılan “Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf” isimli ders kitabı kullanılmıştır.

Kitapta yer alan eserlerin tür, makam/ton, ses aralığı, usul/ ölçü yapısı, sözel içerik analizi yönünden incelenmesinin yapılarak, eserlerin öğrenciler için uygunluğu incelenmeye çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi ders kitabında bulunan eserlerin tür, makam/ton, ses aralığı, usul/ ölçü yapısı, sözel içerik analizi yönünden incelenmesiyle elde edilen bulgular tablolatırılmış ve yorumlanmıştır.

3.1. Ders Kitabında Yer Alan Eserlerin Türlere Göre İncelenmesi

Tablo 1. Ders kitabında yer alan eserlerin türlere göre dağılımı

Sayı	Eser Türleri	<i>f</i>	%
1	Halk Türküleri	17	54,83
2	Türk Sanat Müziği Eserleri	3	9,67
3	Marşlar	3	9,67
4	Yabancı Eserler	8	25,80
Toplam	4	31	100

Tür bakımından dağılıma bakıldığında, dört türde eserin kitapta yer aldığı görülmektedir. Bu türler içerisinde 17 eserle en çok halk türkülerinin olduğu, ardından sekiz eserle yabancı şarkıların yer aldığı görülmektedir. Genele bakıldığında, bu iki türün 80,63'lük bir oranla kitapta en çok yer verilen türler olduğu görülmektedir. Türler içerisinde en az eser verilen türlerin ise Türk Sanat Müziği Eserleri ve marşlar olduğu görülmektedir.

3.2. Ders Kitabında Yer Alan Halk Türkülerinin Ses Aralığına, Usulüne ve Makamına Göre İncelenmesi

Tablo 2: Ders Kitabında Yer Alan Halk Türkülerinin Ses Aralığına, Usulüne ve Makamına Göre Dağılım Tablosu

No	Eser Adı	Ses Aralığı	Usulü	Makamı
1	Çoban	Mi –2. oktav re perdesi	2/4 Nim sofyan	Mi Hüseyini Makamı
2	Dağlar	Mi - 2. oktav re perdesi	3/4 Semai	Mi Hüseyini Makamı
3	Bebek	Mi - 2. oktav re perdesi	4/4 Sofyan	Mi Hüseyini Makamı
4	Yenice Yolları	Mi – si perdesi	5/8 Türk Aksağı	Mi Hüseyini Makamı
5	Çamdan Sakız Akıyor	1. oktav do - 2. oktav re perdesi	4/4 Sofyan	Re Hicaz Makamı

İnceleme Makalesi

6	Uzun İnce Bir Yoldayım	1. oktav do –2. oktav do perdesi	4/4 Sofyan	Re Hüseyini Makamı
7	Dut Ağacı Boyunca	Re – 2. oktav mi bemol perdesi	2/4 Nim sofyan	Sol Nihavent Makamı
8	Ah Bir Ataş Ver	Fa – 2. oktav fa perdesi	9/4 Aksak	Fa Nihavent Makamı
9	Aman Avcı Vurma Beni	Re diyez – 2. oktav mi perdesi	6/8 Yürük Semai	Mi Nihavent Makamı
10	Karadır Kaşların	Mi - 2. oktav mi perdesi	2/4 Nim sofyan	Mi Hüseyini Makamı
11	Karyolamın Demiri	Mi - 2. oktav do perdesi	9/4 Aksak	Mi Kürdi Makamı
12	Bülbülüm Altın Kafeste	Re - 2. oktav re perdesi	9/8 Aksak	Re Kürdi Makamı
13	Gemiler Giresun'e	Mi - 2. oktav re perdesi	5/8 Türk Aksağı	Mi Hicaz Makamı
14	Değdi Saçlarıma Bahar Küleği	Re - 2. oktav re perdesi	3/4 Semai	Re Hicaz Makamı
15	Yalgızam	Re diyez - 2. oktav fa diyez perdesi	2/4 Nim sofyan	Mi Nihavent Makamı
16	Beyaz Giyme	Mi - 2. oktav re perdesi	9/8 Aksak	Mi Kürdi Makamı
17	Mağosa Limanı	Mi - 2. oktav do perdesi	4/4 Sofyan	Mi Kürdi Makamı

Ders kitabında yer alan halk türküleri bölümüne ait türkülerin ses aralıkları verilmiştir. Tabloya göre en fazla ses aralığı tekrar eden ve aynı olan beş türkü

bulunmaktadır ve ses aralıkları mı ile ince re perdesi aralığındadır. Bu türküler “Bebek, Çoban, Yenice Yolları, Gemiler Giresun’e ve Beyaz Giyme” adlı türkülerdir. Tablodaki genel duruma göre 17 türküden alt seste mi perdesine ait dokuz türkü yer almaktadır. Yukarıdaki ince perdelerde ise biri birilerine yakın perdelerde sona ermiş sesler yer alır. Bu değişkenlik ve alt karar perdeler makamların dizisine bağlı olarak gerçekleştirilmiştir.

Tablodaki verilere göre ders kitabında yer alan Halk Türkülerinin geneli basit usül yapısındadır. Nim sofyan, Sofyan ve Semai usulüne ait toplam 10 adet türkü bulunmaktadır. Bunlardan nim sofyan usulünde dört eser bulunmaktadır. 2/4’lük ölçü numarasına göre her hareketin 4’lük olarak varsayıldığı ve ölçü içinde toplamda iki vuruşun yer aldığı basit ölçü modelidir. Semai usulünde iki ve sofyan usulünde yine dört adet türkü bulunmaktadır. 3/4’ lük ölçü numarası, her hareketin 4’lük nota olarak kabul edildiği ve bir ölçü içinde toplamda üç vuruşun yer aldığı ölçü numarasıdır. 4/4 ‘lük ölçü içinde toplamda her hareketin bir 4’lük olduğu varsayılarak, ölçü içinde dört vuruş anlamına geldiği ölçü numarasıdır. Tabloda ayrıca aksak (9/4 ve 9/8) usulünde dört adet türkü yer almıştır. Aksak usulde her hareketin 8’lik veya 4’lük olabileceği, iki ve üç zamanlı ölçülerin bir arada kullanıldığı usuldür. Kılavuz kitapta yer alan eserlerde önde üç adet iki zamanlı ölçünün ve geride bir adet üç zamanlı ölçünün yer alması ile elde edilmiştir. Geride ise iki adet Türk aksağı usulünde (5/8) ve bir adet yürük semai (6/8) usulünde türkü bulunmaktadır. 5/8’lik Türk aksağı usül yapısı her hareketin 8’ik var sayıldığı, ölçü içinde bir adet iki ve bir adet üç zamanlı ölçünün yer aldığı karma usül yapısıdır. Ve toplamda elde edilen vuruş miktarı ölçü başına 2,5 vuruştur. 6/8’lik ölçü numarası her hareketin 8’lik yani yarım vuruş olarak kabul edildiği ve toplamda altı harekete sahip ve bir ölçü içinde üç vuruşun yer aldığı ölçü modelidir.

Tabloda elde edilen verilere göre ders kitabında yer alan halk türkülerinin makamsal yapıları ve dizileri ortaya çıkarılmıştır. Ders kitabında işlenen makam sayısı dört adettir. Bu makamlar; “hüseyini, hicaz, nihavent ve kürdi” makamlarıdır. Buna göre “mi” karar perdesine sahip makam sayısı toplam 11 adet türküde mevcuttur. Re kararlı dört, fa ve sol kararlı ise birer türkü mevcuttur. Makam yapısı olarak bakıldığında ise hüseyini makamına ait altı farklı türkünün en fazla olduğu, dörder türkünün nihavent ve kürdi makamına ait olduğu, üç türkünün hicaz makamında olduğu görülmektedir. Mi kararlı hüseyini makamına ait beş farklı türkünün olduğu görülmektedir. Mi kararlı hüseyini makamı donanım olarak fa diyez değiştirici sesine sahiptir. Mi kararlı kürdi makamına ait üç farklı türkünün olduğu tabloda görülmektedir. Mi kararlı kürdi makamı donanım olarak herhangi bir değiştirici işarete sahip değildir. Re hüseyini makamı, yine mi kararlı kürdi makamı gibi herhangi bir donanıma ve değiştirici işarete sahip değildir. Re hicaz makamı kılavuz kitapta yer alan donanım yapısına göre si ve mi donanımında bemol eser içinde ise geçici fa diyez değiştirici işarete sahiptir. Sol nihavent

makamı donanım olarak si ve mi bemol perdelerine sahiptir. Fa nihavent makamı ise si bemol, mi bemol, la bemol ve re bemol değiştirici işaretlerine donanım olarak sahiptir. Re kararlı kürdi makamında ise si ve mi perdeleri bemol değiştirici işaretine donanım olarak sahiptir. Mi nihavent makamı ise yine mi hüseyini makamı gibi fa diyez değiştirici işaretine sahiptir. Diğer türkülerde ise tabloda görüldüğü gibi karar ve makam kararlarında değişiklikler mevcuttur.

3.3. Ders Kitabında Yer Alan Türk Sanat Müziği Eserlerinin Ses Aralığına, Usül Yapısına ve Makam Yapısına Göre İncelenmesi

Tablo 3: Ders Kitabında Yer Alan Türk Sanat Müziği Eserlerinin Ses Aralığına, Usül Yapısına ve Makam Yapısına Göre Dağılım Tablosu

No	Eser Adı	Ses Aralığı	Usül Yapısı	Makam Yapısı
1	Nazende Sevgilim	Re sesinden – 2. oktav re sesine	3/4 Semai	Re Hicaz Makamı
2	Kırmızı Gülün Alı Var	Fa sesinden – 2. oktav fa sesine	4/4 Sofyan	Sol Hicaz Makamı
3	Bana Bir Aşk Masalından	Sol diyezden – 2. oktav si sesine	8/8 Düyek	La Buselik Makamı

Tablodan elde edilen verilere göre yapılan incelemede üç farklı ses aralığına sahip ve ses aralıkları transpozisyona alınmadan okunma biçimi olarak her renkteki ses tonuna uygun olmayan bir dizi ile eserler yazılmıştır. 10. sınıf kılavuz kitabında yer alan sanat müziği eserleri, öğrencilerin ergenlik çağı gelişim dönemi ve ses tonu değişikliği dönemi içinde bu tarzda bazıları tiz ve okunuşu zor eserlerin yer alması eğitim faaliyeti içinde öğretmen açısından iletişim ve uygulamayı güç kılmaktadır. Uygulama kitabında üç eserin yer alması seçenek ve alternatif müzik çeşitliliğine yönelik bir çalışma ve faaliyetin oluşmasını sağlama adına yapılmıştır.

Tablodan elde edilen verilere göre iki eser basit usülde, bir eser ise bileşik usülde bestelenmiştir. “Nazende Sevgilim” adlı eser basit semai (3/4) usulündedir. 3/4’ lük ölçü numarası, her hareketin 4’lük nota olarak kabul edildiği ve bir ölçü içinde toplamda üç vuruşun yer aldığı ölçü numarasıdır. “Kırmızı Gülün Alı Var” adlı eser basit sofyan usulünde bestelenmiştir. 4/4 ‘lük ölçü içinde toplamda her hareketin bir 4’lük olduğu varsayılarak, ölçü içinde dört vuruş anlamına geldiği ölçü numarasıdır. “Bana Bir Aşk Masalından” adlı sanat müziği eseri ise bileşik düyek (8/8) usulünde bestelenmiştir. Düyek usülü, her hareketin 8’lik olarak varsayıldığı hem iki hem de üç zamanlı ölçü modeline sahip bir yapıdadır. Eser

içinde önde ve arkada üç zamanlı, ortada ise iki zamanlı usulün yer aldığı bir yapıdadır. Toplamda sahip olduğu vuruş sayısı ise dört vuruştur.

Tablodan elde edilen verilere göre iki eser hicaz makamında, bir eser ise buselik makamında bestelenmiştir. “Nazende Sevgilim” adlı eser re kararlı hicaz makamında bestelenmiştir. Kılavuz kitapta yer alan donanım şekli si ve mi seslerinde bemol değiştirici işaretine sahip olması, eser içinde de fa diyez perdelerinin geçici olarak verilmesi ile veriler elde edilmiştir. “Kırmızı Gülün Alı Var” adlı eser sol kararlı hicaz makamında bestelenmiştir. Ders kitabında yer alan donanım şekli si, mi ve la seslerinde bemol değiştirici işaretine sahip olması eser içinde de si sesinin geçici olarak doğal hale gelmesi ile eserden veriler elde edilmiştir. “Bana Bir Aşk Masalından” adlı sanat müziği eseri ise yerinden buselik makamında bestelenmiştir. Eser içinde geçici yeden ses sol diyez dışında donanımsal olarak herhangi bir değiştirici işarete sahip değildir.

3.4. Ders Kitabında Yer Alan Marşların Ses Aralığına, Ölçü Yapısına ve Eserin Tonuna Göre İncelenmesi

Tablo 4: Ders Kitabında Yer Alan Marşların Ses Aralığına, Ölçü Yapısına ve Eserin Tonuna Göre Dağılım Tablosu

No	Eser Adı	Ses Aralığı	Ölçü Yapısı	Eserin Tonu
1	İleri Marşı	1. oktav do sesinden – 2. oktav re sesine	4/4 Basit Ölçü	Fa Majör
2	İzindeyiz Marşı	1. oktav do sesinden – 2. oktav re sesine	4/4 Basit Ölçü	Fa Majör
3	İzmir Marşı	1. oktav re sesinden – 2. oktav fa sesine	4/4 Basit Ölçü	Re minör – Fa Minör

Tablodan elde edilen verilere göre “İleri ve İzindeyiz Marşı” aynı ses aralığına sahiptir. “İzmir Marşı” ise iki farklı ton içinde ton değişiminden dolayı ses aralığında farklılıklar meydana gelmiştir.

Kitapta bulunan üç marş da aynı ölçü yapısında ve aynı ritmik doğrultuda bestelenmiştir. 4/4 ‘lük ölçü içinde toplamda her hareketin bir 4’lük olduğu varsayılarak, ölçü içinde dört vuruş anlamına geldiği ölçü numarasıdır. Tempo ve hız olarak yine aralarında herhangi bir fark yoktur.

‘İleri’ ve ‘İzindeyiz Marşı’ aynı tonaliteye sahiptir. Fa majör ton donanım olarak si bemol değiştirici işaretine sahiptir. Yine fa majör tona bağlı olan ilgilisi re minör tonunda ise “İzmir Marşı”nın bestelendiği ve daha sonra da ton değişimi ile

fa minör tonaliteye geçiş yapıldığı tabloda belirtilmektedir. Fa minör ton donanım yapısı ise si bemol, mi bemol, la bemol, ve re bemol değiştirici işaretlerine sahiptir.

3.5. Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Eserlerin Ses Aralığının, Ölçü Yapısına, Ton Yapısına Göre İncelenmesi

Tablo 5: Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Eserlerin Ses Aralığının, Ölçü Yapısına, Ton Yapısına Göre Dağılım Tablosu

No	Eser Adı	Ses Aralığı	Ölçü Yapısı	Ton Yapısı
1	O Sole Mio	1. oktav do perdesinden – 2. oktav fa perdesine	2/4 Basit Ölçü 2 Zamanlı	Fa majör
2	NelCorPiuNon Mi Cento	1. oktav re perdesinden – 2. oktav fa perdesine	6/8 Bileşik Ölçü 3 Zamanlı	Fa majör
3	Rinaldo	1. oktav re perdesinden – 2. oktav mi perdesine	3/4 Basit Ölçü 3 Zamanlı	Re majör
4	Ombra Mai Fu	1. oktav do perdesinden – 2. oktav fa perdesine	3/4 Basit Ölçü 3 Zamanlı	Fa majör
5	Torna A Sorriento	1. oktav re perdesinden – 2. oktav fa perdesine	3/4 Basit Ölçü 3 Zamanlı	Re majör
6	Gia İl Sole Dal Gange	1. oktav si bemol perdesinden – 2. oktav do perdesine	3/4 Basit Ölçü 3 Zamanlı	Mi Bemol Majör
7	Ninni (Wiegenlied)	Fa sesinden – 2. oktav fa perdesine	6/8 Bileşik Ölçü 3 Zamanlı	Fa majör
8	Serenade – Le ChantDuCygne	1. oktav re sesinde – 2. oktav sol perdesine	3/4 Basit Ölçü 3 Zamanlı	Re Minör

Tablodan elde edilen verilere göre kılavuz kitapta yer alan eserlerin teknik anlamda eğitim faaliyeti içinde yüksek ve geniş bir ses aralığına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Sekiz eserden beş tanesi ince fa perdesine kadar, bir eser ince sol perdesine kadar ve bir eserin de ince mi perdesine kadar genişlediği görülmektedir. Bu çalışmalarla eğitim- öğretim uygulamaları içinde teknik olarak öğrencilerde ses yapısının gelişmiş ve tamamlanmış olması ön plana çıkmaktadır. Ses eğitimi 10. sınıf öğrencilerinin tamamını kapsayacak bir bütünlükte bu tarz geniş perde ve dizilere sahip eserleri seslendirmek, öğrenciler üzerinde uygulama ve dönüt sağlama işlemini güçleştirebilmektedir.

“O Sole Mio” adlı eserin dışındaki yedi farklı eserde üç zamanlı ölçü yapısındadır. O sole mio adlı eser 2/4’lük ölçü yapısındadır. 2/4’lük ölçü numarasına göre her hareketin 4’lük olarak varsayıldığı ve ölçü içinde toplamda iki vuruşun yer aldığı basit ölçü modelidir. Beş eser 3/4’lük ölçü numarasında basit modeldedir. 3/4’ lük ölçü numarası, her hareketin 4’lük nota olarak kabul edildiği ve “bir” ölçü içinde toplamda üç vuruşun yer aldığı ölçü numarasıdır. İki eser ise 6/8’lik bileşik formda üç zamanlı olarak ders kitabında yer almaktadır. 6/8’lik ölçü numarası her hareketin 8’lik yani yarım vuruş olarak kabul edildiği ve toplamda altı harekete sahip ve “bir” ölçü içinde üç vuruşun yer aldığı ölçü modelidir.

Kitapta yer alan beş eserin fa majör tonalitede yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Fa majör ton donanım yapısında si bemol perdesine sahiptir. İki eserin re majör tonalite üzerine bestelendiği yine tablodaki verilerden elde edilmektedir. Re majör tonalite donanım olarak fa ve do seslerinde diyez değiştirici işaretine sahiptir. Bir eserin ise fa majör tonun ilgili minör tonu olan re minör tonda bestelendiği ve yine bir eserin de mi bemol majör tonda bestelendiği gözlemlenmektedir. Mi bemol majör ton donanım olarak si bemol, mi bemol ve la bemol değiştirici işaretlerine sahiptir.

3.6. Ders Kitabında Yer Alan Türkülerin Konularına Göre Analizi

3.6.1. Ders Kitabında Yer Alan “Halk Türkülerinin” Konularına Göre Analizi

Tablo 6: Ders Kitabında yer alan “Halk Türkülerinin” konularına göre dağılımı

No	Türkü Adı	Konusu
1	Çoban	Hayvan ve Doğa Sevgisi, Özlem, Yalnızlık
2	Dağlar	Doğa ve Sevgi
3	Bebek	İnsan Sevgisi
4	Yenice Yolları	Anadolu ve Yurt Sevgisi

5	Çamdan Sakız Akıyor	Aşk ve Sevgi
6	Uzun İnce Bir Yoldayım	İnsan Hayatı ve Yaşam
7	Dut Ağacı Boyunca	Aşk ve Sevgi
8	Ah Bir Ataş Ver	İnsan ve Sevgi
9	Aman Avcı Vurma Beni	Doğa ve Hayvan Sevgisi
10	Karadır Kaşların	Aşk ve Sevgi
11	Karyolamın Demiri	Aşk ve Sevgi
12	Bülbülüm Altın Kafeste	Özlem ve Sevgi
13	Gemiler Giresun'e	Anadolu, Aşk ve Sevgi
14	Değdi Saçlarıma Bahar Küleği	Aşk ve Sevgi
15	Yalgızam	Aşk, Sevgi ve Yalnızlık
16	Beyaz Giyme	Aşk ve Sevgi
17	Mağosa Limanı	Sevgi ve Yitmek

Tablodan elde edilen verilere göre Halk Türkülerinde en fazla konu dağılımında aşk ve sevgi üzerine oluşturulmuş kaynaklar gözlemlenmektedir. Konuların içerik analizinde türkülerde aşk ve sevgiye ait olan 8 eser bulunmaktadır. Doğa veya tabiat konusunda 3 türkü, insan konulu 3 türkü bulunmaktadır. İçerik olarak bazı türkülerin birden fazla konu içeriğine sahip olduğu görülmektedir.

3.6.2. Ders Kitabında Yer Alan Türk Sanat Müziği Eserlerinin Konularına Göre Analizi

Tablo 7: Ders Kitabında yer alan “Türk Sanat Müziği” eserlerinin konularına göre dağılımı

No	Eser Adı	Konusu
1	Nazende Sevgilim	Aşk, Sevgi, Ayrılık ve Özlem
2	Kırmızı Gülün Alı Var	Aşk, Sevgi, Ayrılık ve Özlem
3	Bana Bir Aşk Masalından	Aşk, Sevgi, Ayrılık ve Özlem

Tablodan elde edilen verilere göre bireysel ses eğitimi ders kitabında yer alan Türk Sanat Müziği eserleri konu ve sözel içerik olarak aynı temalara ve

duygulara bağlıdır. Elde edilen 3 farklı eserde aşk, sevgi, ayrılık ve özlem konuları ele alınmıştır.

3.6.3. Ders Kitabında Yer Alan Marşların Konularına Göre Analizi

Tablo 8: Ders Kitabında yer alan “Marşların” konulara göre dağılımı

No	Eser Adı	Konusu
1	İleri Marşı	Coşku, Çalışkanlık ve Kalkınma
2	İzindeyiz Marşı	Atatürk Sevgisi
3	İzmir Marşı	Vatan ve Atatürk Sevgisi

Tablodan elde edilen verilere göre ders kitabında yer alan 3 marşında coşku barındırdığı, 1 marşın ileri medeniyetler seviyesinde olabilmemizin çalışma ve kalkınmaya bağlı olduğu ve özendirmeye çalışıldığı, 2 marşın ise vatan ve Atatürk sevgisi konularına ait olduğu gözlemlenmiştir.

3.6.4. Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Eserlerin Konularına Göre Analizi

Tablo 9: Ders Kitabında yer alan “Yabancı Eserlerin” konulara göre dağılımı

No	Eser Adı	Konusu
1	O Sole Mio	Doğa, Tabiat ve Güneş Sevgisi
2	NelCorPiuNon Mi Cento	Aşk, Sevgi, Umutsuzluk ve Acı
3	Rinaldo	Aşk ve Sevgi
4	Ombra Mai Fu	Tabiat, Doğa ve Sevgi
5	Torna A Sorriento	Aşk, Sevgi, Ayrılık ve Özlem
6	Gia Il Sole Dal Gange	Doğa ve Sevgi
7	Ninni (Wiegenlied)	İnsan Sevgisi
8	Serenade – Le ChantDuCygne	Doğa, Tabiat, İnsan, Hayat ve Sevgi

Tablodan elde edilen verilere göre yabancı şarkıların içerik olarak sözel analizinde konuların bütün şarkılarda sevgi üzerine olduğu gözlemlenmiştir. Her şarkı sevgi dışında birden fazla konuya sahiptir. Bunlardan doğa konusuna sahip 3 şarkı, aşk konusuna bağlı yine 3 şarkı yer almaktadır. Diğer konular şarkılara göre birbirinden farklılık göstermektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Güzel Sanatlar Lisesi 10. sınıfta okutulan Bireysel Ses Eğitimi ders kitabına yönelik yapılan çalışmada, içeriğinde bulunan 31 eser tür, makam/ton, ses aralığı, usul/ ölçü yapısı, sözel durumu bakımından incelenerek, analiz edilmiştir.

- Araştırmada konu olan eserler, tür yönünden incelendiğinde Halk Türküleri, Türk Sanat Müziği Eserleri, Marşlar ve Yabancı Eserler olmak üzere dört farklı türün kullanıldığı görülmektedir. 10. sınıf öğrencilerinin müzikal gelişmişlik düzeyleri ve müziği algılama durumları gözetildiğinde kitapta yer alan eserlerin solfej ve okuma tekniği olarak öğrencilerin düzeylerine uygun olmaları gerektiği, TSM alanında seçilen şarkıların okunmasında, özel bir söyleme tekniğiyle üslup ve tavır ön planda olacak şekilde icra edilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Eserlerin seçiminde o yaş grubunun gelişmişlik düzeylerinin dikkate alınmadığı, çocukların ilgisini çekebilecek eserlerin yer almadığı düşünülmektedir.
- Kitapta yer alan eserler usul ve ölçü sayısı bakımından incelendiğinde Halk türkülerinde ve TSM şarkılarında çeşitli usul kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu usul çeşitliliğinin öğrencinin farklı usullerin olduğunu bilmeleri, tanımaları açısından önemli görülmektedir. Marş ve Yabancı eserlerde ise basit ve bileşik ölçüler kullanılmıştır.
- Kullanılan Makam / Tonlara bakıldığında, Hüseyini, Hicaz, Nihavent, Buselik makamlarının, Ton olarak da Fa Majör, Re Majör, Re Minör, Mi Bemol Majör tonlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Kitapta bulunan eserlerin tek bir ton ve makam olarak notaya alınması öğretmenin öğrencinin ses özelliğine göre rahatlıkla transpoze yapmasına olanak vermediği düşünülmektedir. Her eserin en az iki farklı ton ve makamda ayrı ayrı notaya alınması ve kitapta yer alması dersin işleyişini hızlandıracağı, dersi işleyen öğretmen ve ders dışında bireysel olarak çalışmak isteyen öğrencilere büyük rahatlık sağlayacağı düşünülmektedir.
- Eserlerin ses aralıkları incelendiğinde, kullanılan Halk Türkülerinin 10. sınıfta öğrenim gören çocukların ses özelliklerine uygun olduğu, Türk Sanat Müziği eserlerinden ‘Kırmızı Gülün Alı Var’ adlı eserinin çocukların seviyesinin üstünde olduğu düşünülmektedir. Kullanılan marşların ses genişliği ve eser içinde kullanılan ritim kalıplarının 10. sınıf öğrenci seviyesinin üstünde olduğu düşünülmekte, daha çok 12. sınıfta olan, ses gelişimi ve müzikal donanım olarak daha iyi durumda olan öğrencilerin okuması için uygun görülmektedir. Kullanılan Yabancı Eserlerde de ses

aralığı geniş ve ezgisel olarak da zor olan eserlerin seçilmiş olduğu düşünülmektedir.

- Eserlerin sözel olarak analizinde kitapta yer alan halk türkülerinin ve şarkıların konu olarak aşk, sevgi ve ayrılık üzerinde olduğu, marşlarda ise vatan ve Atatürk sevgisinin ön plana olduğu görülmektedir.

10. sınıf Bireysel Ses Eğitimi ders kitabı eser analizlerinden elde edilen bulgular sonuçları doğrultusunda;

1. Ses eğitiminin temelini atıldığı 10. sınıfta, öğrencilerin gelişmişlik ve müzik bilgilerinin daha yeni olduğu düşünülerek, rahat ve doğru bir teknikte, ses sınırlarını zorlamayan eserlerin seçilmesi,
2. Kitapta yer alan eserlerin farklı ses grupları gözetilerek ve öğreticinin kolaylıkla farklı tonlarda eseri çalmasına olanak sağlamak adına en az iki ton ve makam transpozesisinin kitapta yer alması, Farklı icra tekniğiyle yorumlanması beklenen, kendine has bir üslubu olan TSM şarkılarından daha basit, aralığı geniş olamayan, piyanoyla seslendirildiğinde komaların duyusunda işitsel ve çalım olarak rahatsız etmeyecek eserlerin konulması, Kullanılan Yabancı Eserlerin okunmasında birliği sağlamak için kitabın bir bölümünde eserin sözlerinin okunuşu, eserde neler anlatıldığı, hangi duyguyla yorumlanması gerektiği hakkında bilgi veren dipnotların oluşturulması,
3. Okul şarkılarının başlangıç düzeyinde daha fazla söylenmesi,
4. Ülkemizde gerçekleştirilen çocuk şarkı yarışmalarında dereceye giren şarkıların 10. sınıf ders kitabına konulması,
5. İki dönemi kapsayan eğitim- öğretim süreci için kitapta daha fazla esere yer verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Biröl, G. (2003), “Müzik Öğretmeni Adaylarında Düzgün, Doğru ve Etkili Konuşma Yönünden Bireysel Ses Eğitimi Dersinin Önemi”, *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu* (s. 111-115). Malatya: Pegem.
- Çelikoğlu, F., Lehimler, E. (2018), “İlköğretim Müzik Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabında Yer Alan Eserlerin İncelenmesi” *IV. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi- Erzurum*, 1725-1744.
- Demirel, Özcan. (1999). Öğretme Sanatı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö., Kaya, Z. (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler*. Ankara: Anı.

-
- MEB (2006). *Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersim Öğretim Programı 12. Sınıf*. Ankara: MEB
- _____ (2015). *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*, Ankara: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
- _____ (2016). *Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- _____ (2016). *Tebliğler Dergisi*, 367-390.
- _____ (2019). *Güzel sanatlar Lisesi Bireysel ses Eğitimi 10. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: MEB.
- Tanrıöver, A. U., Başaran Tanrıöver, G. (2015), “Genel, Özenen ve Mesleki Müzik Eğitimi Süreci İçinde Verilen keman Eğitiminde Karşılaşılabilecek Olası Güçlükler”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 555-567.
- Tarman, S. (2016). *Müzik Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Yazıcı, D. (2017), “Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencilerinin Alan Dışı Ders Başarılarının İncelenmesi”, *International Journal of Cultural and Social Studies*, 282-299.